

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Lucae Opalenii. Marsalci Curiae Regni Poloniae. Seu
(Anagrammaticae.) Pauli Naeoceli De Officiis Libri Tres**

Opaliński, Łukasz

Amsterdami, 1668

Caput II. [...]; Seu De Cultu Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46825)

*Ne ode-
rint nos
gratis.*

*Qui illis
bene cu-
pimus.*

*Voto ad
Deum
Locus
laudat-
ur.*

tum cuique hac in re arbitrium: nullo ad-
strictum obsequio. Deinde; nolite odio
abripi: tum enim demum, spondeo,
agnoscetis: & ignorare vos, cum odistis,
& iniquè odisse cum ignoratis. Nos certè
non vobis irascimur. Poenam errantibus
assignamus, veri agnitionem: victoriæ
vobis pretium, salus Vestra. Pro hac de-
certamus, pro hac pugnamus. Et cum
Apostolo, testis est nobis Deus, quo-
modo omnes vos cupiamus, in visceri-
bus Domini nostri JESU CHRISTI.

Denique voto locum hunc concludo:
& te, Deus, invoco: ut (quod tu solus
potes) mentes opinione corruptas, veri-
tati restituas: & aberrantes oves, in Ec-
clesiæ caulam reducas: ut sit, prout pro-
mifisti, unum ovile, & unus PASTOR.

C A P U T I I.

Περὶ Θεοσεβείας: Seu

De Cultu DEI.

Notitiam **N**otitiam Veram, & agnitionem De-
Dei cul- vinitatis, necessariò veneratio &
tus conse- cultus consequitur. Quis enim, cum cogi-
quitur. verit summum illud, intra se infinitè perfè-
Et ab illâ etum, beatumquè, in omnia summè potens
necessario erga nos, mirè & supra modum, beneficium
manat. quis, inquam, non colat? non adoret? De-
benus

bemus id primùm, *admiratione majestatis*:
Tenemur deinde *officio gratitudinis*: suade-
mur ingenti *præmio*: jubemur denique,
gravi, & extremâ *pœnâ*.

Porro, sicut Vera notitia Dei, non est *Imple-*
nisi à Deo; ita & acceptus ei cultus esse *us prout*
non potest, *nisi ab ipso met expetitus: impe-* *se coli*
ratusquè. Ergo, ita eum colere oportet; *Deus præ-*
quemadmodum sese colendum præcepit. Quod *cipit.*
præceptum, partim imperat, modum *Modum-*
certum sacrorum rituum, & cæremonia- *què im-*
rum; partim imprimit mentibus nostris, *perat &*
religiosum quendam metum: qui nos *religionē*
Divinæ mancipet, servitututi; sed vo- *facit.*
luntariæ: & paratæ: quippe simul erga
Dominum, & Patrem.

Sed ut dignè hoc impleamus officium; *Oritur ab*
scire oportet: *oriri cultum ab honore*. Ho- *honore*
nor autem, est internum judicium debi- *quod desi-*
tæ existimationis, testimonio & signo ex- *nitur.*
terno expressum. Hinc, inquam, manat
cultus: & adoratio: Quæ, est submissio *Uti &*
quædam animi, quippe *erga excellentio-*
rem. Unde quo major æstimatio, eò ma- *adoratio.*
jor submissio.

Deus verò, *cùm sit infinitæ dignitatis*; *Utrumq;*
ideo & nunquam sibi parem honorem, à *soli Deo*
creatura obtinere potest: & sibi soli, eum, *proprie*
meritissimè vindicat. Quia solus, pro- *debetur.*
priam, à nullo acceptam dignitatem habet:
cùm omnis alia sit ab ipso: & propter ip-
sum: imo ipsius omnino. M 4 Pa

Animosi Patet verò etiam: quòd, *adoratio Dei,*
potissimè. *animo potissimum fiat: Dum ille se humi-*
 liat; & abjicit, coram Deo: & summà
 quâ potest æstimatione, adorat eum in
Spiritu, & Veritate. In hac, inquam,
 actione mentis, præcipuè sita Veneratio:
Tamen sed tamen, ad consortium hujus officii,
& corpo- *corpus etiam accersitur. Cujus conforma-*
ris mini- *tio, ac Compositio, externo signo, & ge-*
sterio. *stu, exprimit internum mentis sensum: ut*
 mox explicabo. Utroque verò, id est,
Hinc la- *animo & corpore, testamur soli Deo de-*
tria pro- *bitum illum cultum: quem & λατρεία*
cedit. *nomine vocare solemus.*

Cultus Adorandus ergo & venerandus solus
partim Deus. Idquè triplici cultu. *Primus,* est
privatus. proprius cuique ac *privatus: qui vulgò de-*
Partim *votio dicitur. Alter, religiosus seu Mysticus:*
Mysticus. qui est in observatione instituti, & rituum
Partim *facrorum. Tertius, relativus; qui per*
relativus. honorem alterius, ad Deum transit; ei-
 què propriè defertur. Itaque hinc mana-
 bunt, tres hujusce capitis partes, sigilla-
 tim explicandæ.

PARS CAPITIS PRIMA.

De Cultu Dei privato: seu Devotione.

Definitur **P**Rivatam Dei cultum, devotionem vo-
devotio **co;** non latino, sed Ecclesiæ sensu.
privata. **Est enim,** quam hic intelligo, *Devotio:*
 puri

puri & innocenti animi, in Deum ascensus: & elevatio: actione certâ, allocutione, & cogitatione.

Actionem primùm pono, id est, ut ^{Actio} dixi; certam corporis compositionem: ^{ejus sit} qua submissam venerationem testamur. ^{gestu cer-} ^{to corpo-} Ea, partim est usu recepta: & introducta: ^{ris.} partim imperata à potestate Ecclesiæ. ^{Consuetu-} ^{dine pio-} ^{rum in-} ^{troducta.} *ma, fit inclinatione cervicis capitisque: ad geniculatione: cernuâ corporis demissione: pro-* ^{ducta.} *cidencia: manuum elevatione: percussione* ^{troducta.} *pectoris: aliisque modis, quos consuetudo pio-* ^{rum,} *& usus, potissimum ab exemplo Chri-* ^{sti} *acceptos, retinet: exercetque. Hæc talia,* ^{Mover} ^{animam,} *etsi mente animantur, & ab illâ vim acci-* ^{piunt;} *tamen & ipsa valent: faciuntque ad animi motum. Et constanter ac fixè exercita; & excitant eum sæpe: & ne eva-* ^{getur,} *quodammodo firmant.*

Sed bina hîc cautio. Primùm: ^{ut fiant,} ^{Sed fiat} *ostentatione omni procul.* ^{ostenta-} ^{tione pro-} ^{cul.} *Ideoque vix in pu-* ^{blico:} *& spectantibus coram: aut certè* ^{Et sine} ^{anxia ni-} ^{mis cura.} *parcè. Deinde, ut non anxîâ & sollicitâ* ^{curâ:} *& tanquam sine illis esse non posset* ^{oratio.} *Sunt enim adjumenta potius ad* ^{cultum:} *quàm ipsa ejus opera. Cùm, ut notum est vetus illud; Bonus animus, præcipuus, pulcherrimusque Dei cultus sit.*

Illà verò, quæ sanxit Ecclesiæ regula, ut actione certâ, seu ministerio corporis,

Eadem actio ex praecepto Ecclesiae. circa institutos ritus impleantur; ad mysticum cultum pertinent: de quo infra.

Altera pars Devotionis, oratio. *Allocutio Dei, seu oratio, sequitur: privati cultus, seu verbis, seu cogitatione fiat; pars (ut ex officiis ejus, quæ mox recensebo, patebit;) longè præstantissima: Præsertim, si debitâ curâ, & attentione peragitur. Quod ut fiat; præmitti*

Cui præmittitur præparatio. debet *præparatio.* Hæc verò, *relinquere jubet, & velut seponere ad tempus, curas omnes: sollicitudines: negotia: & dicere illis; manete hîc, donec vadam illuc, & orem.* Hæc, inquam, jubet. Unum porro necessarium, *accuratâ attentione, ac diligentia, agere: Memoriam defigere: & phantasmatum copiam submovere.*

Quæ hoc unum agere. Deinde, magnitudinem majestatis, quam alloqueris, ut par est expendere: præsentemquæ intueri: vilitatem tuam agnoscere: & humiliari quantum potes, in conspectu Dei. Tertiò, *petere auxilium: & benedicti orandi modum: ut dirigatur & assurgat oratio tua, velut incensum, in odorem suavitatis: & ad gloriam ejus.*

Et auxilium petere jubet.

Officia orationis. Primum laudis. *Officia, quibus oratio fungitur; plura sunt, & varia. Primum est laudis: ut nempe benedicat & magnificet anima tua Dominum: & exultet Spiritus tuus: & omnia quæ intra te sunt, in Deo salutari tuo. Hoc ei à nobis debitum: & hoc tantum possumus deferre. Cum verò, ne id quidem*

quidem ut par est ; ideo , opus erit , de Eam Divi-
 alieno divitem , & liberalem esse. Offer vinitas ex
 ergo ei eam ; quâ , sibi ipse sufficit , glo se, plenâ
 riam. *Gratulare : gaude : & exulta : quod* habet.
Divinitas se dignam , à se capiat , habeatque Offerenda
laudem. Offer ei deinde, naturam humanam: ab huma-
à Christo in consortium divinitatis assump- nitate
tam : ineffabili modo se coram ea humilian- Christi.
tem : eam adorantem & laudantem. Cui A Virgi-
laudi , junge canticum Sanctissimæ Vir- ne Mariæ.
ginis : quo magnifactus est Deus vehe-
menter. His , etsi nihil par addi possit ;
tamen tu adde , millia illa millium Spiri- A beatis
tuum : ei ministrantium : & turbam quam Spiriti-
dinumerare nemo possit , Sanctorum ; bus.
procidentium coram Sedente in throno , A sanctis
adorantium eum , & dicentium ; Salus , Cœlitibus.
benedictio , & claritas , & sapientia , &
gratiarum actio , honor , virtus , & fortitu-
do Deo nostro. Adjunge deinde militantis
Ecclesiæ , officia : laudes : & sacrificia :
& phialas illas aureas , plenas odoramen- A mili-
torum : quæ sunt orationes Sanctorum : tante Ec-
Acceptos nempe suffitus Deo. Denique, clesia.
exemplo Davidis , inanima quoque ad hoc A rebus
officium advoca : supple elinguem eorum creatis.
laudem : Et per te , benedicant omnia opera
Domini Dominum. Multa sunt , quæ hac
de re tradita , à Viris piis , habere potes ,
& debes petere , in exemplum .

Alterum orationis officium est : *vera*
 M 6 *oblatio*

Alterum officium ablatio sui. *oblatio sui, ad agenda, & sustinenda omnia, quæ Deus jusserit: volueritquè: consecrando ei memoriam, intellectum, voluntatem: cogitationes, verba, opera: corpus, & cuncta externa: & animam denique, velut in holocaustum immolando: Nihil ex hac oblatione sibi retinendo: nullum captando commodum, præter puram gloriam, placitumquè ejus. Desideria, & vota hujus officii, plurima & ardentissima esse possunt: itidem à piis scriptoribus, ad quos te remitto, ubertim tradita. Grata verò Deo sint, necesse est: quippe qui, unicè complacet, in hominibus bonæ voluntatis.*

Tertium confessio propria vilitatis. Et malitia. *Tertium Officium: Confessio vilitatis suæ, & malitiæ: non modò se in suo nihilo collocando; sed etiam confitendo malum. Delictum, inquam, tuum cognitum illi fac: & injustitiam tuam non abscondas. Confitere adversum te Domino: & ille remittet impietatem peccati tui. Fatere te nihil aliud esse, nisi molestam quodammodo curam Dei: & jacturam ejus gratiæ: & veniam precare.*

Quartum, gratiarum actio. *Quartum officium est: Gratiarum actio. Quæ enim, ô Deus, à te, & quanta accepimus! quæ promissa accepturos speramus! quis unquam satis, dona, quæ supra recensui, naturæ, gratiæ, gloriæ, agnoscat, expendatve Immensum ergo tibi*

tibi tenemur: nec unquam ex merito dependendum. Sed est aliqua gratitudo, postquam omnia feceris, ingenuè imparitatem fateri.

Quintum est: *Petitio*: Utile, Unicum, *Quintum* præfens, & certum miserix nostræ re-^{petitio.} medium: Firmatum, toties ingeminato, impetrationis promisso. *Petite enim, inquit, pulsate, quærite, & quidquid petieritis fiet vobis.* Securi ergo simus de even-^{Qua ut} tu: certi donationis & gratix: *modò, & sit rata* bona, & bene, petamus. *Cùm enim sit in-* ^{& profi-} *finitè bonus, malum dare nec vult, nec po-* ^{cua.} *test.* Carior est illi homo, quàm ut ei malefaciat, etiamsi petenti. Sed pauci sunt, qui sciant, quid petant: & pauci dignoscere possunt, vera bona: & verè mala: *Quid enim ratione timemus, aut cupimus? Quid tam dextrè concipis, ut* ^{Petenda voluntas Dei.} *te, conatus non pœniteat: votique peracti? Itaque optimum est, ejus expetere voluntatem: & dicere; Domine fac mecum, non secundùm mea peccata, quæ multa sunt; non secundùm vota, quæ stulta sunt; non secundùm merita, quæ nulla sunt: Sed secundùm tuam misericordiam, & meam miseriam.*

Deinde, *nec minus petere, nec aliud,* ^{Petendus ipsemet Deus,} *nisi ipsum. Pudeat minuta, vilia, abjecta,* ^{ipsemet Deus,} *à tanto Domino mendicare: cùm ille seipsum, id est omne bonum, offerat ultro:*
&

*Et in omnibus
ejus gloria.*

& elargiri promittat. Alia potius quam summum hoc, consecrari, non modò pusillanimitas, & stultitia est; sed impietas: & vilipendium offerentis. *Vastum ergo sit, quod petamus: & dignum tanto datore: & quod, non privatas tantum necessitates, sed generis humani, & præcipuè Ecclesiæ bonum, ad gloriam Dei complectatur.*

Titulus petendi, & fiducia, quia potest, vult, scit, ac promissit.

Titulus petendi, & fiducia impetrandi sumitur: quia dum omnipotens est, omniscius, summè bonus; & quia promissit; propter gloriam nominis sui, non potest, vult, scit, non facere. Operi manum suarum, dexteram porrigat, necesse est: nihil enim, odit eorum, quæ fecit. Itaque fidenter titulum allegare; & dicere possum: Tuus sum ego: salvum me fac, propter nomen tuum.

Hæc officia sunt primùm oratione vocali.

Ex Davidis psalmo dicit.

Hæc fere sunt officia orationis: quibus partim sermone, partim cogitatione, & mente fungimur. Vocalis, ut vocatur, oratio, ab Ecclesia variè adhibetur: & descripta est: tam publica, quam privata. Utraque potissimum desumpta ex his, quæ dixit, cecinitque David, egregius psalter Israel: quo elogio eum Scriptura ornavit. Additquè ibidem ipsum dicentem: Spiritus Domini locutus est, per me: sermo ejus, per linguam meam. Itaque meritò, divinam hanc ejus psal-

mo.

modiam, ascivit Ecclesia: eamquè quotidie, publicè & privatim, decantat, aut recitat: plenam quippè admirandi Spiritus, fervoris, & ardentis, inflammati- què affectus.

Addit verò eadem, & alias Orationes, *Ex con-* statis temporibus, congruas & solennes: *stitutis* prout annum partita est, & Fastos Chri- *pro tem-* stianos condidit: autoritate, cui parent *pore Ec-* etiam, qui ab ea secessère: & insignitos *clesiæ pro-* nominibus, festorum & Sanctorum dies, *cibus.* retinent vel inviti. Ibi verò illa loquitur in canticis, & hymnis spiritualibus: & officium (ut vocant) constituit, cuique tempori & festo proprium: è Phopheta- rum, & sacræ Scripturæ verbis: magna fidelium consolatione, atque fructu. E- jusmodi enim totius Ecclesiæ Orationes; *Per quâs* communitio Sanctorum, & unanimis cla- *commu-* mantium, toto Orbe Vox, valde com- *nio San-* mendat: efficacèquè promittit. Si nam- *ctorum.* que duorum aut trium, in nomine suo consensum, Deus se magni facere profes- sus est, quantò magis totius Ecclesiæ con- fonas, conjunctasquè, preces?

Sed inter hæc omnia, vocalis Oratio- *Oratio* nis exempla, relucet, velut inter ignes, *Dominicæ* luna minores, *Oratio Dominica:* idquè, *ca præ-* & propter majestatem authoris: & ob miram *cellit* suam vim, & energiam. Petentibus enim *omnibus* à Christo Discipulis, ut eos doceret, ora- re;

re; postquam Βαπτολογησεν, & Ethnicos imitari, vetuit; Sic ergo, Vos, inquit, Orabitis: Et tum Orationis formulam subjunxit: profectò plenam rei magnæ: & purâ, candidâ, simplici enuntiatione, brevi ac miro compendio, exactè complectentem, cuncta Orationis officia, quæ supra recensui.

*De qua
para-
phrasticè
paucâ.*

Operæ pretium est, videre: quæ Viri sancti & eruditi, in ejus sensa eximiè multa commentati sunt. Nos pauca dicemus, hac quæ sequitur paraphrasi.

*Deus vo-
catur Pa-
ter ob fi-
duciam.*

Fiduciæ conciliandæ, quæ orationis basis est; *Deum, jubet Christus, vocare Patrem: eumquè communem omnium nostrum: ut ortus & fraternitatis admoneret. In cælis autem eum esse: ut nos à terrenis eò elevaret, ubi verè Pater & Patria.* Subjungit deinde: Septem petitiones.

*Petitiones
septem.*

Petendum enim totum est: quia nostrum nihil est. Tres primæ, ad Deum pertinent: & videntur, in ejus commodum cedere: sed profectò in nos recidunt. Ille enim, bonorum nostrorum non eget: Et materiam tantum meriti & præmiî nostri querit: cum sibi deferri aliquid jubet. Nostrâ ergo propriè interest; petere primùm, ut sanctificetur nomen ejus. Non per nos tantum: quantum enim hoc esset! sed omni meliori, ipsi noto modo. Deinde petimus;

*Ut san-
ctificetur
nomen
ejus.*

ut adveniat (a) regnum eius. Non quod illo ^{Ut adve-}
 carere, aut privari, ipse possit; sed quia nos ^{niat re-}
 Ita que propriè petimus, ut non habeamus ^{gnis eius,}
 Regem, nisi Deum: qui imperitet mentibus
 rebusquè nostris. Tertiò; ut Regni istius ^{Ut fiat}
 suprema lex sit, & fiat, voluntas eius: voluntas
 nempe omnis justì, æqui, boni, regu- ^{ejus.}
 la: tam in cælo, quàm in terra. Hæc ad
 Deum, & vitam alteram. Præsentis verò ^{Ut lar-}
 necessitates sequuntur: quas brevi voto ^{giatur}
 complecti jubemur. Id est; panem no- ^{panem;}
 strum tantùm petere: quotidianum, non
 extraordinarium: modicum; & qui ho-
 die sufficiat: nam de crastino, vetat esse
 sollicitos. Hoc compendio, circa externa,
 properè & sine magna cura functi; ma-
 gis petimus, ut dimittat nobis debita nostra. ^{Ut dimitt-}
 Adeo enim gravia sunt, ut reddi non possint: ^{ta debi-}
 nec exolvi. Itaque, quod magnificentiam, ta-
 & munificentiam eius decet; non solutionis
 moram, & patientiam, sed condonationem
 jubet petere. O benignum creditorem!
 lætemur: quamvis ære ejus oppressi de-
 bitores. Nonmodò usuras, sed nec sortem
 repetit. Pœnam non urget: Rogari se tan-

(a) Ne regnum extendatur super nos, mundi,
 carnis, vel diadoli, & in universum, peccati.
 Sed Regnum Dei sit in nobis, per amorem illius-
 met, & proximi, per castitatem mentis, & cor-
 poris, per humilitatem, per patientiam, ac de-
 nuque, per omnem Catholicam virtutem.

tùm,

tum; Fateri, & debitum, & insufficien-
tiam, jubet: & condonat. Sed *justâ ta-*
men cum cautione. Nempe si & nos dimitta-
mus, debitoribus nostris Quid æquius!
Abominatiõ & horror est, *Servus ille ne-*
quam: qui omnis debiti remissione obten-
tâ, vix digressus à Domino, *suffocabat*
pauca sibi debentem, conservum. Ita ut,
meritò, contubernalis contristati, eum
deferrent nequitix: ut dominus remissio-
nem revocaret. Non itaque dimittetur no-
bis, nisi dimittamus. Nam *illicium est mi-*
sericordiæ Divinæ, misericordia in proximum.
Quam, etsi promittere, & profiteri ju-
bemur; tamen consciis, proni in malum
animi, petendum adhuc nobis est: Ne
nos inducat in tentationem: seu, ut alibi
dixit, orandum, *ne intremus in tentati-*
nem. Memoriâ enim infirmitatis nostræ,
non modò victoriæ non sumus securi: sed cer-
tamen etiam meritò detrectamus: sed qui
tamen vita hominis tentatio est super ter-
ram; Ideò ultimò petimus, ut nos liberet
à malo: *nempe dæmone:* (hic enim proprius
Character ejus est:) ne nos in tentatione
superet: sed potiùs faciamus, ex illa pro-
ventum. *Ita peccata & præterita dimitti,*
petimus: & futura caveri, ac averti.

*Ut nos
non indu-
cat in ten-
tationem.*

*Ut nos li-
beret à
malo.*

*Oratio
hæc bre-
viarium*

Hæc est brevis paraphrasis Divinæ istius
Orationis: quam, breviarium Evangelii,
Tertullianus vocavit: & quæ, accepta sit
Deo,

Deo, & efficax; necesse est: quia prout jussit; & de suo; (ut loquitur Ciprianus) rogatur. *Agnoscet facile Pater, Filii sui verba: & quicquid petierimus in nomine ejus, institutione & sermone ejus, dabit nobis.*

Post Orationem Vocalem, sequitur *mentis & cogitationis*: quam tertiam partem privati cultus feci. Hæc non linguâ, sed animo Deum alloquitur. Id est *considerat*: & ipsum: & creationis, redemptionis, sanctificationis admiranda ejus opera, mysteriorum arcana, inspicit: agnoscit dogmata fidei: & exinde, miro affectu, recensita officia Orationis exercet.

Id verò partim *Meditatione*: partim *Contemplatione*. *Meditatio est: ex lectione sacra, & fidei dogmate, de Deo, & rebus Divinis, intenta consideratio. Quæ fit, cum in memoria formatur, rei meditandæ imago: Intellectu, de ea instituitur ratiocinatio: per voluntatem sequitur ejus fruitio. Contemplatio vero; est animi præparati ante, & jam apti, motus quidam, quo in Deum, velut naturâ, & pondere, fertur. Ibi memoria sine phantasmatum adminiculo illum admiratur: Intellectus sine ratiocinatione noscit: voluntas sine ullo illicio proprii Commodi, ita eo fruitur; ut non tam sibi illum, quàm se illi, largiatur: & impendat.*

Meditatio est cum ratiocinatione consideratio.

Contemplatio fit beneficio Dei illius.

Illam Deum querit, hæc habet.

Meditatio itaque fit, quodammodo operâ,

perâ, curâ, & industriâ nostrâ. Contemplatio, solo impulsu, & illapsu Dei. Illa Deum quærit: hæc habet. Illa agit: hæc patitur tantum. Illa in actione mentis: hæc in quiete ejus, otio, silentio, solitudine, immò morte. Quia seipsâ vacua, vacat Deo, & ab ipso impletur. Prodeunt verò hinc, in viris sanctis, sæpe extases, & raptus: sive extra corpus (ait Apostolus) seu in corpore, nescio: sed hæc nec sectanda, nec appetenda: immò quantum per nos potest, vitanda. Alioqui periculosa, & illusioni opportuna.

*Ex hac
extases,
sed non
appeten-
da.*

*Præcepta
utriusque
apud
scriptores
sacros.*

Præcepta tam meditationis, quam contemplationis, habes apud Scriptores Asceticos. Sed præcipuum est: habere animum ab omni labe purum: domitum in commotionibus: virtutum officii exercitum. Talis facilè, & Meditationi incumbit: & Contemplationem recipit. Alioqui in malevolam animam non intrabit Divina hæc Sapiencia.

PARS CAPITIS ALTERA.

*De Cultu Mystico, quem Religio præcipit,
exigitque.*

*Cultus
Mysticus
potior.*

Cultum explicavi privatum: qui etiam eximius, tamen à mystico longè, & præstantiâ, & utilitate superatur. Præstantiam sumit, ab autore Deo: à cujus volun-

luntate est: non ab electione nostra. Et deinde, à gratia operi semper adherente.

Utilitatem exinde; quia tutior, & securior, ob meritum obsequii: & deceptio-^{Et quia annexam} nis effugium. Privata enim devotio, ex^{habet} suavitatem, dulcedine, & teneritudine qua-^{gratiam} dam affectus, facile in complacentiam, opi-^{Denique} nionem de se falsam, nimiamque sui fiduciam, securior-^{labitur.} Facit hoc instabilitas animi huma-
ni: qui sibi relictus, vix est securus. Dein-^{Nec illis} de, idem provenit ex gaudio inconsulto^{sioni pa-} Spiritus: quod facile evanescit. Tertio, ^{tet.} ex astutiâ Dæmonis: qui subdolè, rebus etiam bonis, vanam gloriam fovet.

Ab hoc periculo, abest longius, Cultus Per illis mysticus: Ubi animus illigatus præcepto, se animus ei subdit: Captivat assensum: etsi ratioci-^{fungitur} nationi suæ, & captui non convenientem. ^{præcepto.} Hoc verò, non permittet evagari: sibi applaudere: & se frui. Sed tantum operi jubet insistere: hoc agere: & gratiam certò comitantem opperiri.

Voluit autem Deus, cultum hunc col-^{Deus enim} locare sæpe in rebus, & actionibus: quæ ^{prescrip-} mens humana, nunquam existimasset, ^{sit, ratio-} fore ei grata: & quæ non paradoxa solum ^{ni huma-} videntur, sed profectò paraloga. Quis enim ^{na con-} (exempli causa) putasset, acceptum Deo ^{trarium,} cultum fore, ex mactatione, aut exustione animalium? Certè nulla hîc apparet idonea ratio, congruentis erga Deum adoratio-
nis.

Ut apparet ex ritu veteri & novo. nis. Atqui ille, hoc genus sacrificii, olim elegerat: hoc præstari sibi mandaverat: & suaviter odoratus est. Par ratio in ple- risque ritibus, cæremoniis, Sacramentis tam veteris legis, quàm novæ.

Causa, quia non servit rationi nostre, sed dominatur. Si autem fas est inquirere: cur ita Deus voluerit, feceritquè; Causas puto inve- niemus istas: Primùm: quia *meretur assensum, & obsequium, etiam sine reddita mandati sui ratione. Fidem enim à nobis exigit, non cognitionem, aut scientiam.* Tota demonstratio veri, est, *jussum ejus: sufficit ad certitudinem, authoritas dicentis.* Et verbum ejus, summa ratio est. Non ergo illum decuit, *ad sensum captumquè nostrum, se & omnia componere.*

Quia cupiditatem sciendi, obsequio fidei subdit. Altera causa est: *ut curiosam & pravam illam cupiditatem sciendi, quæ peccato origi- nem dedit, & qua prurit semper mens no- stra; satagit; & variè effertur; confunde- ret: deprimeretquè.* Nempe imperans, ac *jubens credere, quæ stulta videntur: assen- sum in illis requirens: nec noscenda ape- riens; aut suavitate condiens; nisi Prius credantur.* Et ni credantur, pœnam assi- gnans extremam. Hac inquam ratione, *voluit Deus frangere superbiam nostri judicii*

Quia religio non fidei. ut posset flecti arrogans animus, ad obsequium

est ars, sed præceptum. Tertia causa est Religio: *quæ non est ars, aut scientia, demonstratione constans: sed lex*

lex & præceptum: quod jubet, non disputat. Imperium igitur ejus, in animos nostros, ut maneret integrum; exemptumquè esset, à ratiocinatione & disquisitione; non modo reddere rationem noluit Deus præceptorum suorum: sed etiam consultò multa, & supra, & præter captum nostrum constituit. Cùm *Cujus* tamen sint omnia mandata ejus veritas. Ita *mandata,* ut, quod profanis mentibus videtur scandalum & stultitia; id fideles cognoscant esse Dei virtutem, & Dei Sapiëntiam. *veritas.*

Inest enim, inest profectò, omnibus ratio: sed non intelligenda; nisi prius creantur, & exerceantur. Tum demum, *Inest illis ratio, sed occulta.* mentibus sibi obsequentibus, manifestat hæc arcana Deus: *Θιοδιδάκτους,* facit: docibiles τὴ τῶν Μυστηρίων σεμνά aperit: gustum illorum largitur: & suavitate commendat. *Dei.* Ita, ut admiratione mens attonita, venera- *Mysteriorum* tionem prostrata, amore accensa, agnoscat *veneranda.* tandem; quomodo in parvis, & specie vilibus, *Quæ cre-* tam mira, tam magna, inclusit Deus: *dentibus* & quâ ratione, dum bonitati suæ indulget; *demum* sequè homini quem dilexit, largitur; *manifestatur.* *sub* velo usitatæ rei, & specie signi obvii, velut *stat.* in sanctiori quodam recessu, majestas tanta delituit.

Hæc meritò præfatus; divido cultum *Cultus mysticus* mysticum in Cæremonias, Ritus, Sacra- *primùm* menta. Cæremonias intelligo; ordinatio- *in cere-* nem *moniis.*

*Haec consi-
stunt in
certo mi-
nisterio.*

nem certam actionis, & ministerii, in peragendis sacris. Consistit hæc; dum aut præcipitur, varius *gestus corporis*: nempe genu flectendo, assurgendo, gradiendo, aliisque modis, quos vel mystæ, vel assistens sacris populus, exercere jubetur. Aut *variâ adjunguntur opera*; ut lucernas, & lampades accendere: thus adolere: vasa, vestes, ornatum varium, ad comptum altaris, & mundum templi, adhibere: Quæ talia, indifferentia quidem,

*Spiritus
S. dicta-
mine ani-
mantur.*

per se sunt: sed pondus capiunt, ab auctoritate potestatis Ecclesiasticæ: cujus præscripta, Spiritus Sancti, assistentiâ,

*Si ritè fi-
ant, mo-
vent ani-
mum.*

& dictamine, animantur. Itaque decenter, graviter, & splendide exerceri debent. Movetur enim talibus animus: ad devotionem componitur: & mitescit. Contra, contemptus istorum, efferatos, superbos, & denique Dei contemptores facit. Servabit ergo accuratè hæc Christianus: ut Deo grata: quia, per potestatem, ab eo institutam, jussâ.

*Alterâ
pars Cul-
tus My-
stici: Ri-
tus.*

*Adjun-
ctum ha-
bent exor-
cismum
& bene-
dictionem*

Ritus Sacri sequuntur: qui itidem ordinatione certâ actionis consistunt: sed hoc à Cæremonia nuda differunt, quod adjunctam benedictionem habeant: atque exorcismum. Præmittitur enim, certa & constituta verborum formula, per quam, Exorcismi increpatione, dæmon & malum abigitur: & benedictione, mysticum quid

quid, & sacrum inditur. *Effectus* verò *Effectum*
 consequitur, *non quidem infallibilis, ut in* *habent*
Sacramentis: sed magnam tamen vim conti- *non infal-*
nens, gratiæ obtinendæ. Itaque altioris *libilem.*
 ista sunt gradus, & ordinis: & cum ma- *Sed vim*
 jori religione, ac reverentia exercenda: ac *tamen*
 ceptandaquè. Ejusmodi est, *magnam.* *aqua bene-*
dicta: ejusquè aspersio: aliæquè rebus im-
peritæ, ex instituto, benedictiones: quas
 Ecclesia depromit ex ubere penu, ac *infi* *Petuntur*
nito thesauro meritorum Christi. Et deinde, *ex meri-*
 ex potestate sibi in Apostolis data, mira *tis Christi.*
 operandi, in curatione omnium infirmi-
 tatum: & immundorum spirituum vi-
 ctoria: ac depressione. Itaque copiosè,
 per hæc talia, quod gratis accepit, gratis
 largitur, & concessas sibi *ἐξ ἰστας ἢ δὲ ἁπλως* *Potesta-*
 exercet. Ad ritus itidem pertinent ea; *tes &*
 quæ in administratione Sacramentorum, *virtutes.*
 ordinavit potestas Ecclesiastica: dum in il-
 lis conficiendis & exercendis, modum *Et data*
 certum actionis, & ministerii, *potestate.* *usu potius,*
quam scripto, ab Apostolis traditum, præ-
 cepto definivit: ac præscripsit.

Sed vis præcipua Cultus Mystici, immo *In Sa-*
 tota est, in Sacramentis. Definitur verò *cramentis*
Sacramentum; signum visibile, invisibilis *præci-*
gratiæ: seu; Dei instituto in materia certa, *puus cul-*
 & certa verborum formula consistens, *tus mysti-*
 gestum quoddam: seu, factum: quo *cus.* *Eorum*
 tē adimpleto, homo gratiam accipit: & *definitio.*
 consecratur. N Est.

Et varia Est, inquam, *signaculum sacrati Dei*
descriptio hominis : mancipatio & stigma Divinae
 servitutis : *tessera ejus militiae* : Signum Dei
 Viventis : *Fœdus Pacis*, & *reconciliationis* :
 Peccati ablutio : & abolitio : Armatura
 fidei : scutum adversus ignita tela inimi-
 ci : vestis ad Agni nuptias : Amictus &
 ornamentum gratiæ : Antidotum incor-
 ruptionis : Arrhabo immortalitatis : Pig-
 nus præmii : Jus hæreditatis æternæ : De-
 nique, bonitatis Divinae ingens flumen :
 & gratiarum, immensum pelagus. Hæc,
 inquam, omnia mysticis istis actionibus
 infunt : & *ex opere* (ut loquuntur) *operato*
 proveniunt.

Numerus Septem autem sunt Sacramenta. Baptif-
Septena- mus, Confirmatio, Eucharistia, Pœni-
rius. tentia, Ordo, Matrimonium, Extrema
 Unctio. Quæ ubertim & fusè, à multis
 explicata, nobis libasse sufficiet. Baptif-
Baptif- mus, est regeneratio spiritualis, per quam
mus def- homo mortuus peccato, vivit Deo Imple-
nitur. tur, per aquæ puræ affusionem largiorem :
 quæ est materia hujus Sacramenti : & per
 verba solennia illa ; *Ego te Baptizo, in no-*
mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti :
 quæ animo conferendi prolata, formam ei
 imponunt. Est primum medium salutis :
 & ad eam obtinendam necessarium pro-
 fus : Characterem habet indelebilem :
 ideoque semel tantum usurpatur : fidem
 illo

illo profitemur: & fatanæ renunciamus.

Confirmatio, est Sacramentum, quo Spi-ritualis gratia in Baptismo accepta, stabilitur, & augetur, per Episcopum; Chrisma-tis unctiōe, & certa verborum formula. Confir-
matio
item.

Materia ergo Sacramenti; est Oleum cum balsamo, ritè consecratum. Forma in verbis: quæ hic proferri ex instituto solent. Non potest repeti: non est necessitate mediæ, ad salutem necessarium. Potestque non exerceri: modò non accedat contemptus, aut negligens incuria.

Hoc utroque Sacramento, initiamur *Loti à Deo.* Nempe; *Loti à peccato, uncti gratiâ, amissam in culpa originis, redintegramus innocentiam.* Sed non ideo *tamen à lapsu securi:* Itaque aliis majoribusque firmandi præfidiis: nempe Eucharistiâ; ne tam facilè peccemus: Poenitentia; ut à lapsu surgamus. Loti à
peccato
& uncti
gratia.
Tamen
egemus

Eucharistiâ, est SACRAMENTUM Corporis & Sanguinis Christi: sub speciebus Panis & Vini: cujus sumptione, in anima spiritualiter nutrimur, & concorporei Christo efficimur. Unde *vocatur communio:* per quam in ipso manemus, & ipse in nobis: Multi unum sumus corpus, in Christo: & membra unius capitis: Firmati hac spiritali alimonia, contra concupiscentiæ fomitem, & dæmonis fraudem. Euchari-
stiâ.

Mater a hujus Sacramenti, ex institutione

Materia tione & usu tradito receptoque, est *Panisi*
ejus Pa- isquè *azymus*: & *purum putum Vinum*,
nis & vi- cum modica aquæ admistione. Forma
num. in *verbis hisce*: *Hoc est Corpus meum*: *Hic*

Forma in est *Calix Sanguinis &c.* Virtute horum ver-
consecra- borum, à potestate ad id ordinata, fit vera
tionne. & *substantiva conversio*, *Panis & Vini*, in
Carnem & Sanguinem Christi. Hæc mirabi-
 lia, inquam; fêcit, misericors, & miserator
 Dominus, ut daret escam timentibus se.

Frustra *Caligat verò ad tantum miraculum, mens*
hæc cali- humana: in assensu titubat: & cum Iudæis
gat mens quærit, quomodo hic potest nobis carnem
humana suam dare, ad manducandum? Sed profe-

Omnipo- Etò, *fateatur necesse est: non esse impossibile*
tenti cum *apud Deum omne verbum*: cùm omnipo-
sta possi- tentiæ suæ, supremum quod esse potuit,
bilis. argumentum dederit: nempe nos, & om-
 nia, ex nihilo producendo. Certè enim,
majus est novas condere, quam immutare na-
turas. Deinde, Ambrosius ait: frustra que-
 rendum esse, ordinem naturæ in Christi
 Corpore: cùm eum mutarit, in Nativitate.

Etiam *Et qui convertit, inquit, aquam in vinum,*
homines *cur non Vinum in Sanguinem? Quid magni est,*
arte mira *Deum mira facere, cùm illa genii patrent: im-*
efficiunt. *mo cùm humana æmuletur industria? Quis*
enim non admiretur, ex lino chartam, ex ligno
vitrum? Si talia creaturæ, & homo artifex
 potest, quantum creator posse putandus
 est? Credamus igitur hæc in Eucharistia:
 mira

mira quamvis: quia, ipse dixit; & facta sunt.

Firmati autem hac constanti fide, *tan-* *Debetur*
tum Sacramentum veneremur cernui: & ita *huic Sa-*
 nos præparemus ad Sumptionem, & usum *cramento*
 ejus; prout tanti mysterii dignitas requi- *venera-*
 rit. *Qui enim indignè accedit, & manducat,*
reus erit Corporis, & Sanguinis Domini. Et
 iudicium, atque unâ pœnam, sibi man-
 ducabit & bibet, non dijudicans verè, nec,
 ut oportuit, agnoscens Corpus Domini.
 Examinet ergo seipsum homo: & sæpiùs *Et in fñ-*
 dijudicet, & tum, cum timore Sancto, pa- *ptione di-*
 riterquè & amore, in vera humiliatione *ligens ex-*
 cordis, frequenter accedat, ad hoc Sacrum *amen.*
 Convivium: in quo Christus sumitur: reco-
 litur memoria Passionis ejus: mens im-
 pletur gratia: & futuræ Gloriæ, nobis
 pignus datur.

Est enim τειλεση, & sanctum hoc, quæ- *Perfe-*
dam Incarnationis continuatio: & nobiscum *ctum.*
 communicatio: ut enim per illam Deus, *Est hęc*
 uni, & individuæ humanæ naturæ, se hy- *velut re-*
 postaticè univit; ita per hoc Sacramentum, *petita In-*
assumptam humanitatem, cum annexa semper *carnatio.*
Divinitate, participat cum omnibus, ritè &
dignè Corpus ejus sumentibus. Nascitur *Nascitur*
 itaque, & sumptione ista *formatur, in nobis* *enim in*
 Christus: Non naturâ quidem; sed tamen *nobis*
 substantivo habitu: & *energica virtute:* quæ *Christus.*
 nos in illum convertit: & quantum possibile

est transmutat. Unde admirandum hoc, arcanum, & absconditum manna, quanta adoratione, & quo affectu sit prosequendum, facilis æstimatio est.

Huc pertinet Missæ Sacrificium. Adhæret verò huic mysterio, *Missæ*: seu functio illa: quam Ecclesia peragit in cruenti Sacrificii: ubi sacerdotum ministerio offertur, idem *Christus*: qui semetipsum in *Cruce obtulit Deo*: hostiam Sanctam, & beneplacentem: & imperavit: ut hoc faceremus, in sui commemorationem. *Hujus Sacrificii, omnia veteris legis Sacrificia, fuerunt,*

Pro vivis & defunctis. *umbra: imago: & figura.* Hoc est verè propitiatorium pro peccatis vivorum & mortuorum. Hoc est velut pactum quoddam: ut nempe ritè peracto hoc opere, talis sequatur effectus. Id pepigit Filius cum Patre: & sanxit (in quo nos acquisivit) sanguine suo. Itaque utamur dignè, tanto munere, ac dono. Offeramus, cum hac oblatione, ex merito, ac debito acceptabili, Spiritum & cor contritum: veniam peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium gloriæ petamus: securi impetrationis.

Pœnitentia definitur. Quartum Sacramentum, vocatur *Pœnitentia*. Quæ genericè definitur: *animi motus, dolentis, se quidpiam perperam commisisse, vel omisisse.* Tum, inquam, sic doleo; dum me pœnitet: & factò torqueor ipse meo. Sed ut pœnitentia, nomen Sacramenti obtineat, impleatque, requiritur imprimis:

mis: ut fit dolor, ex abominatione, & detestatione peccati: quatenus est injuria, & offensa Dei. Talis dolor, vocatur, verbo in Ecclesia recepto, *Contritio*: primamque Pœnitentiæ partem obtinet.

*Prima
ejus pars
contritio.*

Altera est *Confessio*. seu, *sui coram delegato judice accusatio*. *Judex hic Sacerdos est*, ob acceptam Ordinis potestatem: de qua mox dicam. Etsi enim apud Prophetam dixerat *Deus*; Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas, propter me. Tamen velut *decessit, de hoc, sibi soli proprio jus*: & primum Christo, ut Filio hominis, dedit potestatem dimittendi peccata: Deinde, eandem ille, in Apostolos, eorumque successores transtulit: dum insuflavit; & dixit; *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. O Magnum verè infirmitatis nostræ solatium! Cùm *judicem habemus, ex hominibus assumptum: qui compati possit miseriæ nostræ: cùm & ipse eadem circumdatus sit*: Qui jubetur condonare; non tantum septies, sed septuagies septies: immo quoties opus fuerit; & quoties rogabitur.

*Altera
Confessio.*

*In qua
potestas
peccata
remittendi.*

*Magno
nostro so-
latio.*

Sed, ut condonet; opus est: ut prius *accusatum, convictum, seu potiùs, confitentem reum*. Itaque sacra exomologesis accedat necesse est: in qua exercetur dolor peccati: obedientia: resipiscentiæ promif-

*Sed re-
censenda
prius de-
licta.*

sum: & *humilitas*: virtutes conciliandæ clementiæ. Recenset, inquam, poenitens delicta omnia: se candidè aperit: secreta sua dicit: ideoquè *fidem secreti meretur*: quod sigillum confessionis vocamus. Nam revelare nefas. Primum: quia id *debetur ingenuæ sui ipsius, accusationi*: deinde: *ut scandalum vitetur*: postremò: *ne ab hoc facili, & clementi deterreamur foro*. Jure merito ergo, cautum & vetitum est acriter, ne Confessio reveletur.

Tertia pars poenitentiae Satisfactio.

Pars tertia Poenitentiae sequitur, *Satisfactio*. Hæc nunquam ex condigno reddi Deo potest. *Quid enim infinito par? quid summo æquale?* Itaque modica illa, quæ à Confessario injungitur pæna, argumentum potius *Divinæ clementiæ est: quàm satisfactio*. Adimplenda tamen accuratè: cùm gratiarum actione, obtentæ veniæ, & impetratæ gratiæ.

Forma Sacramenti in absolutione.

Hæc sunt partes, ac officia, istius Sacramenti: quæ Materiam ejus faciunt: Formam autem imprimit absolutio: solennibus illis verbis: *Ego te absolvo* &c. Est medium salutis: ex suppositione actualis (ut loquuntur) peccati, cujus vix quisquam expers est; necessarium. Per hoc detrimenta reparamus: & lucra nova gratiæ acquirimus: A lapsu validiores surgimus: *verecundiam peccandi, & pacem animi consequimur*.

Quintum Sacramentum est, *Ordo: seu Pres-*

Presbyterorum Ordinatio: sine qua, vel esse, ^{Quintum}
 vel ritè dispensari, nequeunt Sacramenta. ^{Sacra-}
 Est enim Ordo, ^{mentum} gradus divinitus concessæ
 potestatis, ad sacras & mysticas functiones,
 validè & ritè peragendas. Quæ potestas, ^{Defini-}
 per χειροτονίαν seu impositionem manuum, & ^{tur.}
 Spiritus Sancti ad id munus acceptionem,
 consecratur: & à Christo, & Apostolis,
 successione continuatur: vocatur hic status
 κληρονομία: id est, fors, hæreditas, successio ^{In hoc su-}
 Domini. Per hunc; jus Dominationis, & ^{pernatu-}
 supernaturalis potestatis, in mentes nostras ^{ralis pot-}
 exercet: cui non opus hîc immorari: quia ^{tas.}
 nec omnibus injunctus: imperatusquè: &
 eo initiatis, copiosè ab aliis, ex sensu Ec-
 clesiæ, descriptus est.

Itaque nec matrimonio insistam: quod ^{Sextum}
 sextum Sacramentum est: sed liberæ iti- ^{Sacra-}
 dem voluntatis: cùm verò initur; Mag- ^{mentum}
 num, in Christo & in Ecclesia. Undè ^{Matri-}
 præcepit Apostolus: ut ^{monium.} viri diligant uxo-
 res, sicut Christus dilexit Ecclesiam: quam
 ex latere suo ædificavit, novus Adam: si-
 cut vetus, Evam. Per hoc Sacramentum, ^{Natura-}
 naturalis copula, sponsione priùs firma- ^{lis copula}
 tur: & tum sacatur benedictione: ut non ^{Sacatur}
 corporum tantùm conjunctio sit, sed etiam ^{benedi-}
 animorum. Qua de re supra meminimus: & ^{ctione.}
 ubertim ab aliis tradita, facilè petere potes.

Epilogus est Sacramentorum, & sæpè
 vitæ; Extrema Unctio: quæ fit periclitantibus

Ultimum egrotis, ad salutem mentis, & corporis,
Sacra- Cujus luculenta est *mentio in Epistola Fac-*
mentorū, *bi*: qua rem usu receptam traditamquē
& vite, imperat. Materia hujus Sacramenti est,
Extrema Olei unctio. Forma in verbis, quæ in li-
Unctio. bro Rituali.

Licet Ec- Porro cū demonstratum supra sit; le-
clesia gitimam & veram *potestatem Ecclesie*, fan-
quædam citaquē ejus, velut *manuductione Spiritus*
in ritu *Sancti* dirigi; Ideo consequitur: jus & fas
Sacra- illi, quædam; circa usum Sacramentorum,
mentorū *statuere: ac ordinare:* præcepta ejus rei po-
sommu- *nere:* quædam in Cæremoniis *addere: vel*
tare. *detrahere:* & pro moribus, temporibusquē,
 in melius commutare. *Citra tamen essen-*
tialium immutationem. Ita ut frustra sint
Sectarii; dum multa dicunt, præter usum
 moremquē veterem invecta esse: Ideo-
 quē Ecclesiam arguunt novitatis.

Cultus hic Absolvi de cultu mystico: quo religio
etsi exi- potissimū constat: qui apprimè Deo
muis. gratus sit oportet: quia totus ab eo: quia
 plenus rei arcanae: & sacrae: quia infinitis
 gratiis affluens: & immensa præmia pro-
 mittens: sed qui, pro pudor! rarò dignè
 impletur: nec nisi à *paucis animabus puris,*
Sanctisquē, & ut ita dicam, à Deo infessis.

Rarò di- Humanam malitiam! *assentitur facile*
gnè im- *dæmoni,* falsò magna promitenti: *Pactum*
pletur. *cum eo init: sperat quod paciscitur: præstat ei*
Magis *absurdam obsequium: aloga multa ejus jussu*
dæmoni *facit.*
creditur.

facit: ut magiam, præstigias, & maleficia ^{Quàm}
 exerceat: ^{Deo.} Asserenti autem, ac affirmanti
 Deo, non credit: Ludibrio habet iussa san-
 citaquè ejus: Non fidit promissis: Pauca,
 quæ in sui cultum, & nostrum commo-
 dum certa nec difficili functione, facere,
 & gestum aliquod, modo ac ordine præ-
 scripto, implere, præcepit; fructum ex-
 inde ingentem promittens; ægre, & du-
 bitans, exequitur.

Hoc nempe est: quod Philosophus eru- ^{Aspernã-}
 buit: quod profanus quisque contempfit: ^{tur hæc}
 ac derisit: quod *Hæresis*, vanæ superstitionis ^{profani-}
 crimine damnavit: *Cæremonias*, inquam,
 & *Ritus* aspernata: & Sacramentorum nu-
 merum primùm tollens: mox naturam
 ipsam, & vim totam. Nam quamvis vi-
 cta evidenti Scripturâ, & veteris Ecclesiæ
 usu, quædam usurpat, tamen eorum virtu-
 tem non agnoscit: & simiæ instar, gestu po-
 tius, quàm re, & fide, exprimit.

Cum his verò omnibus, quos, vel ^{Idèoque}
æmisiã, vel *æanomisiã*, occupavit; Quid ^{ab his sa-}
 contendam? quî reprobis, talia approbem. ^{cris abi-}
 Olim in leiturgia veteri acclamatum; Fo- ^{guntur.}
 ris canes: Et ego certè odi profanum vul- ^{Infideli-}
 tus. ^{Prava fi-}
 gus, & arceo. Absistant: & abscedant in- ^{des.}
 fideles ab his sacris. Et, (ut Tertullianus
 dixit:) *avolent quantum volent, paleæ levis*
fidei: tanto purior massa frumenti, in horrea
Domini reponetur.

*Advo-
cantur
verò San-
cti.*

Adeste verò vos, mentes dicatæ Deo; quibus datum est nosse mysteria ejus: vobis ista apponuntur. *Sanctis nempe sancta.* Haurite ergo de fontibus Salvatoris: ut sit vobis fons saliens, in vitam æternam. Venite: comedite Panem: & bibite Vinum: quod Æterna Sapientia, id est Christus, miscuit vobis: & saturabimini, ab ubertate domus & Ecclesiæ ejus: & invenietis requiem animabus vestris.

PARS CAPITIS TERTIA.

De Cultu Dei Schetico: seu Relativo. Qui creaturis tribuitur: sed propter Deum: ad eumquè totus redit.

*Cultus
relativus
erga Deo
cara.*

*Deus so-
lus debite
colitur.*

*Secundū
excel-
lentiam.
Secundū
propor-
tionem.
Creatura
partici-
patione,
& dono.*

Dixi paucis: quæ ad Duplicem Dei cultum. Tertia pars ejus restat: quæ *σκητικὴ λατρεία* vocatur. Id est; *veneratio, & cultus relativus.* Talis est erga illos; & illa; quæ Deo creduntur esse cara: & ad eum referuntur.

Etsi enim, ut dixi, soli Deo debita, *κατ' ἐξοχὴν* veneratio; tamen *κατ' ἀναλογίαν* etiam tribuitur creaturis: quatenus nempe impertitam à Deo habent, ejus dignitatem. *Ille colitur propriè, per se, & naturâ: homines participatione, & dono: Honorati enim sunt amici Dei, ideo meritò honorabuntur, quos Deus honorat.* Et dum, hæc est gloria omnibus Sanctis ejus; ipsius est. Cultus namque illis exhibitus, propriè

cea-

conferatur cultus Dei: quia ab illo causam, & originem sumit: propter eum est: & ad eum redit.

Hic, tripliciter, ab Ecclesia Catholica, *Triples hic Cul-* firmo & constanti usu, (quidquid blatiant *tus.* hæreses;) exercetur: & triplex est. Nempe *erga Sanctos: erga Reliquias: & erga Imagines.* Singulos exactè edifferam: atque hoc ipso, & à calumnia, ac contemptu vindicabo: & ut dignè impleantur, accendam.

Ordior à *cultu Sanctorum:* id est; partim *Primus erga vi-* Angelorum, qui desertoribus ejectis, in of- *ventem naturam.* ficio perstitere: Partim *hominum:* quos *Inter Divos* vitâ functos, à *modicis* habet. Utrosque *Angelo-* (uti sæpè, & ipsum Deum) ablegant à *rum & hominum defuncto-* nobis, & removent, illi: qui vitæ præsen- *relatio.* ti immerfi; putant eos, qui supra nos, nihil *Angelo-* ad nos: & affectu extorres à vera patria, *rum & hominum defuncto-* obliviscuntur olim contubernaliū: & *rum.* nunc quoque concivium.

Atqui non est putandum; cum istis *Cum u-* terræ filiis, (ut sic vocem, qui terrena *trisquè nobis con-* tantum sapiunt;) *non est, inquam, putan-* *ductio.* dum; nos longo nimis intervallo, *dissitos, à* *Cælestibus & Divinis esse.* Παντά τὸ ἐν dixit *Omnia unum.* quidam è Philosophis. Nescio equidem *Nam o-* quo ille sensu: sed profectò tali, verum *mnia u-* est: ut omnia in quendam circulum, & *num.* compendium unitatis, redigamus: & *coarctemus: Cælestia, inquam, & Ter-* *restria:*

Christo nos conjungente. restria: præfertim, cùm Christus, Alpha, & Omega, imis summa conjunxerit: feceritquè utraque unum. Itaque, sicut nefas cum impiis dicere, Deum longè abesse; nec considerare nostra; Ita & Sanctos ejus relegare. Uti enim Dominus propè, immo intra nos est; ita & Sancti ejus cum illo: quia in illo.

Univer- sum una Civitas. Totum hoc univversum, una Civitas est. Ejus summus Princeps Deus: Angeli verò & Homines, seu vitâ hac functi, seu hîc superstites; sumus concives: statu, gradu, & habitatione, dispares & disjuncti: sed tamen, uno ambitu, communis patriæ comprehensi.

Ergo omnes viventes Concives. Ergo confociatio nobis, & commercium cum illis. Etsi enim corpore gravati; sensibus, non communicamus; tamen animis in Deo conjungimur. Vident nostra: quia vident & intuentur Deum: in quo omnia nostra. Nec commere, nec magna spatia emetiri opus; ut nobis adsint: & succurrant. Intuitus, quo fruuntur, Divinitatis, ubique præsentis, ad hæc cuncta sufficit.

Angelos esse ex revelatione scimus. De Angelis primùm dicam, Quorum $\Psi\chi\mu\lambda\acute{o}$, $\nu\omicron\sigma\pi\lambda\acute{o}$, $\kappa\acute{\iota}$ $\pi\pi\sigma\upsilon\mu\alpha\tau\eta\lambda\acute{o}$ $\delta\sigma\iota\alpha\upsilon$, id est; animatam, intelligentem, & Spiritualem substantiam; Deum, mediam inter se, humanamquè naturam, creasse; non modò

Et è consensu humani generis. ullus Christianorum; ex revelationis certitudine, dubitare potest: sed etiam omnes ferè ethnici, & præcipuè sapientiam professi, constanter asseruere. Adeoque hæc, firma,

firma, & communis est notio: ut *simul cum agnitione divinitatis, innata impressaque mentibus humanis esse videatur.* Neque id mirum: nam ut animorum nostrorum ar- Nam ei innotuere. biter Deus, illos liberè, & cum potestate, adit, ac ingreditur; Ita ei proximi spiritus, subtili sua natura, facilè quoque sese nobis insinuant: ac innotescunt.

Produxit verò eos Deus; primùm *boni- tatis suæ testandæ, causa:* & purissimas San- Produxit eos Deus testandæ Bonitatis. ctissimasquè hæc substantias, compotes summæ felicitatis fecit, ideo: quia bonus: & bene illis voluit. Deinde produxit: *ut eorum ministerio, & famulatu, uteretur.* Non Et magnificen- tia. quòd egeret: qui sine ullius ope, vi sua movet, regit, & continet universa: *sed ut magnificentiã ostenderet:* tot myriadas sibi ministrantium, & tantæ dignitatis, procreando.

Eorum pars magna, dum se miratur; & Pars eorum lapsi. sibi complacet; in superbiam primùm, mox in Pars mansere in novem. interitum gloriæ, lapsa. Qui in officio man- Pars mansere in novem. sere; firmati gratiã, Hierarchiam Cœlestem, in novem Choros, seu ordines di- Choros distincti. stinctam, (ut Gregorius testimonio Scri- pturæ numerat; & comprobat;) obtinent: omnes cum adjuncto sibi proprio munere, Eorum officia recensentur. ac officio. *Angeli* sunt; qui minora: *Archangeli;* qui summa annunciant. *Throni Θεοφόροι;* Deum quibus insidet, quodammodo Deus: & hæc ferentes. *inseffio,* tranquillitas est. *Dominationes;* qui

qui Sabaoth seu exercitus: quibus imperatoria, & bellica vis in hostes Dei: *Principatus*; quibus cura gentium: *Potestates*; quibus regimen animorum: *Virtutes*; per quos miracula: *Cherubin*; quibus plenitudo scientiæ: *Seraphin* deniquè seu ardentes; quorum flamma, amor est. Hæc ferè illis ex vi nominis, aut conjecturâ, à sacris Scriptoribus assignantur. Et certum est: quòd primogeniam hanc, perfectissimamquè naturam, admirando ordine, & distinxerit, & sociaverit Deus.

Ex vi nominis & ex vi nominis, aut conjecturâ, à sacris Scriptoribus assignantur.

Omnes sunt administratorii.

Et singulis hominibus custodes.

Omnes autem hosce, esse Spiritus administratorios, in ministerium missos, propter eos qui hæreditatem caperent salutis; in confesso est. Mandavit enim Deus: ut nos custodiant, in omnibus viis nostris: ut nos manibus suis portent: ut comitentur nobis. A deo; ut pusillorum etiam Angeli, assistant illis: & simul in cœlis videant faciem Patris nostri. Magna verò hæc, (ait Hieronymus) *dignitas animarum: ut unaquæque habeat, ab ortu natiuitatis, in custodiam sui, & Angelum delegatum.* Qui varium erga nos implet officium: & iussu Dei, & suâ naturâ. Amant enim genus humanum. Et non solum illis (inquit Bernardus) dignitas est admirabilis; sed etiam dignatio amabilis. *Gaudium est illis, ex profectu nostro: & contra, si tristari possent, amare flerent, Angeli pacis, in ruina iustorum.* Hinc

Hinc manant prolixa & luculenta, quæ *Magna*
 nobis testantur, officia. Hinc est illa, à *nobis præ-*
 Dionysio verè asserta, & beneficio, eorum *stant.*
 adjuncta, animorum *καθαρσις, φωτισμός, τε-*
λείωσις: id est; purgatio, Illuminatio, Per-
 fectio: quam in mentibus nostris procu-
 rant: & qua, in suam nos vertere satagunt
 naturam: ut nempe ætherei & spirituales;
 id est; à corruptione hac terrena, & car- *Quæ esse-*
 nali, liberi simus. Hinc ortus, educatio- *meras-*
 nis, vitæ totius, curam gerunt. Dæmonis *tur.*
 insidias detegunt: insultus arcent: vim re-
 primunt: opportuna consilia & monita
 suggerunt: orantibus assistunt: preces
 Deo offerunt: in ultimo vitæ agone tutan-
 tur. Functos vitâ hac, excipiunt: & ad
 Beatorum societatem transferunt: *sed nec*
singulis tantum, opitulantur; Regnorum etiam *Regnorum*
ac populorum protectores sunt: ut patet ex *ac popu-*
 certamine illo, apud Daniele, Angelo- *lorum*
 rum pro Persis, Græcis, ac Judæis. *Quosunt pro-*
 strenuè funguntur, donec illis voluntas inno- *tectores.*
 tescat Dei. Quin immo, non modò quæ *Etiam*
 ad æternam, sed etiam quæ ad præsentem *res vitæ*
 vitam faciunt; eorum ope sæpè obtinemus. *presentis*
 Nam ut maligni spiritus, permissu Dei, *procurât.*
 corporibus (ut in Jobo apparet) valetudi-
 nes infligunt; & maleficia, & acerbos ca-
 sus; Ita illi morbos corporis (ut Raphael
 cæcitatem Tobix) curant: iis medentur:
 & pericula arcent. Deinde in adiaphoris,
 verè

Hominū verè ἀνδραππων διδασκαλοι (ut eos Athana-
magistri. sius vocat) industriam humanam juvant:
Et res a- Artes & artificia occultè docent: Naturam;
diapho- & vim abditam rerum, suggerunt. Hæc
ras. inquam cuncta, & multò plura, eorum
habemus beneficio: Non ut divina dona
suppleant; sed ut ministerio injuncto, stu-
diosè fungantur.

Ideo me- Cùm autem jussu Dei talia ac tanta, &
rentur possint; & sciant; & velint; nostri causa;
coli, cer- Deinde, cùm tot, ab illo, dotibus, præ-
to modo. diti ornatiquè sint; nobisquè longè præ-
stantiores effecti; *Ideo, cultum illis sui ge-
neris deberi, & invocationem, nemo sanus du-
bitaverit.* Id meritum eorum, id gratitudo,
id nostra requirit necessitas; id denique
non modo nihil detrahit Divino cultui:
Ad Dei gloriam, sed potius, eum auget: ceditquè in
honorem Domini, honor famulitii ejus.

Cultus Beatorū. Jam verò, *transseo ad cultum Beatorum:*
qui in Domino moriuntur: quorum animæ in
manu & conspectu ejus: visi sunt oculis
insipientium mori, illi autem sunt in pa-
ce: & vitâ Beatâ fruuntur. Horum quo-
que Hierarchiam, & ordinem agnoscit Ec-
clesia: eum nempe; quem hîc tenuere.
Eorum Hierar- Primùm Patriarchæ ponuntur: Patrum-
chia de- què cætus: Agmina canora vatum: &
scribitur. quo non surrexit major, Baptista Christi
prævius: summiquè cœli claviger: cum
cæteris Apostolis: Evangelistæ, & Disci-
puli

puli Domini: cohors triumphans, Martyrum: tum candidati præmio Confessionis Pontifices: & almus Sacerdotum chorus: Monasticam professi: & quos Eremitus incolas transmisit astris: *Chorea casta Virginum*: cum alio fœmineo cætu.

Sed inter istos omnes, immensum eminet, ideoquè seorsim dicenda est: *Sanctissima Deigenitrix Maria*: Non homines tantum, sed etiam Angelos, plenitudine gratiæ supergressa: & tantò melior illis effecta: quantò excellentius, præ illis nomen obtinuit: cum Filium Altissimi genuit: meritoquè vocata Mater Dei. Cum enim humanitati Christi, in unitate personæ, annexa & inseparabilis sit Divinitas; ideo *carnem ex Carne Mariæ sumpsit*, natusquè ex illa est, *Homo Deus*.

Prærogativa hæc, & electio in matrem, causa est: cur compos sit totius, quidquid infra Deum, magni est. Et quòd (ut ipsa Magnificans Deum cecinit;) fecit illi magna qui potens est: & Sanctum nomen ejus. Hinc est: quod etsi humillima coram Deo esset; tamen victa beneficii magnitudine, in Domino gloriatur. Ecce enim, (inquit) ex hoc, beatam me dicent, omnes generationes. Hinc ab Archangelo, plena gratiæ, Deo conjuncta, & benedicta salutatur. Hinc ab Elisabeth, mater Domini, & beatata quòd credidisset, dicitur. Hinc, est decus

Inter omnes eminet Virgo Sanctissima.

Quia Dei genitrix.

Et exinde immensò dotata.

Quod ipsa confitetur.

Archangelus testatur.

*Ejus de-
bita elo-
gia.*

cus supremum, unicum ornamentum, apex, & Princeps rationalis creaturæ: Generis humani gloria: Naturæ nostræ, in unitatem & consortium Deitatis, sublimatæ, instrumentum: *Cooperatrix Redemptionis: quia Incarnationis ministra: & quia, ut ex Spiritu S. conciperet, pareretquè assensum præbuit; expetita.*

*Ornavit
eam Deus
causâ im-
positi mu-
neris.*

Si solenne Deo est, ad munus quod nobis injungit, parem præstare gratiam; ideoquè idoneos fecit (inquit Apostolus,) ministros novi testamenti; & cumulavit eos potestate variâ, ac virtute; Quid non fecisse censendus est, in electâ hâc, ad matris munus, dignè sustinendum? *Si honorare*

*Causâ
sua in pa-
rentem,
pietatis.*

re Parentes præcepit; quomodo non ipse honoraverit, hanc, quæ illi quâ homo est, Parentis utriusquè implevit officium? Si gloria filiorum, (inquit Salomon;) Patres eorum; quomodo non gloriosam, fecerit, quam sibi in Matrem elegit, nasciturus in hominem Deus? Immensa profectò est hæc dignitas: & infinitis ornata dotibus: ideoquè nullis dignè, explicanda verbis.

*Est post
Christum
Mediatrix.*

Meritò igitur, Regina hæc Sanctorum omnium, ab Ecclesia, *cultum hyperdulia* (ut vocant) obtinet. Meritò Sanctorum Patrum pænè innumeris celebratur encomiis: & ab optimo quoque studiosissimè colitur. Denique meritò; secunda post Christum est mediatrix: post illam verò, &

& Sancti cæteri Etsi enim solus mediator
Christus: tamen & huic, & reliquis, sui
generis *μεσσηρία* tribuitur: & est, non mo-
dò citra Mediatoris supremi, injuriam; Media-
tio.
sed ad ejus gloriam potiùs. Totam enim Post illam
alii cæli-
tes.
vim & pondus, ab illo accipit. Et eate-
nus efficax, quatenus, qui illa funguntur,
Deo grati, & cari sunt.

Colimus ergo eos, cultu dilectionis (inquit *Ideoquè*
Augustinus) *& societatis: quo in hac vita colendi*
coluntur, Sancti Dei homines: Et sicut horum omnes.
preces expetimus; ita & illorum; qui in illà
regione sunt viventium. Et quidem tantò
devotiùs, quantò post certamina superata;
& propter caritatem quæ in illis non mo-
dò non cessavit, sed aucta est; securiùs.
Colimus, inquam, publicè primùm; dum Publico
sacrificia offerimus, non illis, sed, Deo, in instituto.
eorum memoriam: Tempia & aras, in eo-
rum nomine, Deo struimus: & dedicamus:
dies festos illis assignamus: & læti peragi-
mus. Hæc publico instituto

Privata verò officia, quibus illos devin- Privatâ
cimus, potissima sunt: vera ac debita æ- devotione;
stimatio: & dignitatis agnitio: Revocan- Memoriã
do in memoriam vitæ ac mortis eorum acta eorũ
narrationem: quo munere functi: quanta vite reca-
lendo.
gessere: quanta meruere: Idquè non cen-
soria nota: dijudicatione: sed debitâ reve-
rentiâ *Celebrare, inquam, illos: Gratias illis*
agere: gratulari: & Deum, pro gratia illis
imper-

*Amicitia
inveniendo
arctiore.* impertitâ, & præmio reddito laudare:
Deinde; inire, quodam modo, cum illis amicitie pactum: & arctiori vinculo mutuae caritatis adstringi: se eorum cultui devovere: Velle quæ illis grata sint: In eorum honorem curam & operam impendere: Cum illis tanquam præsentibus agere: vel conari; ut cum illis, in coelis sit conversatio nostra. Et denique, quia amicitia non est, nisi inter similes, imitationem eorum, animo proponere: eiquè magno studio conformari. Tertiò; cum fiducia eos precari: ut suo interventu impetrent, quæ sciunt necessaria nobis esse. Et præcipuè, ut cum illis dignè laudemus Deum: nunc per gratiam: olim in gloria.

Huic Cultui adhaeret pro defunctis exoratio. Cæterùm, cùm inter functos vitâ, pars fruatur gloriâ, de quibus jam diximus; Pars damnati, sunt, cum quibus nulla nobis ampliùs societas: Pars denique, nondum felicitatis compotes: sed ejus tamen post expiatis culpas securi: quibus nos caritas conjungit, opemquè nostram exigit: Ideo meritò & opportunè, cultui Sanctorum, attexendum est, id Catholice pietatis officium: quo defunctos prosequimur. Meritò, inquam: nam in lacu miseriæ, gravissimis afflictis pœnis, post elapsum merendi tempus, ipsi se juvare non possunt: sed nostris possunt suffragiis: variisque bonis operibus, quibus Deus placatur: ut in hoc sæculo

Qui juvandi à nobis,

lo non remissa, in futuro remittantur. Hoc officio functi, & Charitatem Deo gratam, implemus: & de illis ita meremur; ut liberati abundè rependant. Ergo, cum Iuda illo Machabæo, salubris est cogitatio, pro defunctis orare: ut à peccatis solvantur, & salventur.

Sequitur cultus Reliquiarum. Qui manat à debita æstimatione Sanctorum, quorum cum liquariæ pars melior; id est anima, jam juncta Deo sit; cur conaltera verò propriè non mortua, sed data somno;) nempe corpus, hinc felicem resurrectionem expectet; Meretur certè & hæc, eum honorem, quem ei Ecclesia deferre solet: Dum, inquam, sacra hæc corpora, quæ membra Christi fuere, & templa Spiritus Sancti, convenienti cultu veneratur. Qui & gratus sit Deo; quia amicis ejus exhibitus; necesse est: & puras illas perfectasque animas, facile ad vicem gratitudinis, obstringit. Itaque ab Apostolicis usque temporibus, usu continuo Ecclesie retentus. Dum Martyrum præcipuè corpora, ossa, cineres, sepultura primùm digniori: & accuratâ, post etiam structurâ templorum, venerata est; Eorumque adire monumenta; propè ea sepeliri; supplicationes & sacrificium, supra aras, in quibus reconditæ reliquiæ essent, offerre; festos dies in eorum memoriam agere; usitatum, religiosum, ac solenne fuisse; passim, apud vetustissimos Ecclesie scriptores, reperies. Ter-

Cultus re-

liquariæ

cur con-

gruus.

Gratus

Deo &

Sanctis

ejus.

Usitatus

semper.

*Cultus
Imaginis
ad proto-
typum
transit.*

*Estque
pure re-
lativus.*

*Merito
exerce-
tur.*

*Cultus
scheticus
fundatur.*

*Conve-
nientia
rei.
Usu con-
tinuo.*

Tertius denique *cultus*, est *Imaginum*: non minùs prisco ritu, ab Ecclesia recep- tus, retentusquè: Sed horum totus *honor*, *transit ad prototypum*. Estquè *relativus alia ratione, quàm cultus Sanctorum*. Nam, quæ exhibentur Sanctis, etsi primariò Deum respiciant; ad eumquè referantur; tamen & illos quoque contingunt: & quodam- modo etiam iis adhærescunt. Quia nempe, vivens, & rationalis, natura, talis of- ficii, non est incapax. At *honor erga im- nima, pure relativus est*: totusquè transit ad alium, nec manet in re tali honorata, nec manere potest. Nihilominus; quòd meritò deferatur; idque propter eum cu- jus memoriam repræsentat; *Arca venera- tio, & in illa, tabularum legis, ac virga Mo- saica; tum efficacia fimbriæ Christi, immò umbræ Petri, sat evincit: comprobatquè. Et frustra hîc idololatriam crepant heterodoxi. Ea enim est, in honore & cultu cacodæmo- num, eorumquè Divinâ in Idolis adoratione.*

Cæterùm totus *hic scheticus*, de quo ha- tenus egi, *cultus*; præter Scripturæ testi- monia, quæ suis locis attulimus; vel certè, tanquam intento digito monstravimus; Tribus præcipuè nititur fundamentis: Primùm, *apertâ convenientiâ*, ac merito rei: Deinde, *usu continuo, & approbatione Ecclesiæ*: Tertiò, (quod omnem dubitatio- nem amovet,) ipso *Effectu admirandò*:
Clara

Clara enim & manifesta miracula, Tot se- Effectu admirando.
quentia signa, apparitiones deniquè San-
ctorum, fide testium omni exceptione
maiorum factæ, satis superquè, rem fir-
mant: Comprobantquè. Adeo, ut talibus
non assentiri, sed inficiari; & contra tot se-
culorum testes negare; profectò, & pravè
pervicacis sit, & gnaviter impudentis.

Profitemur ergo constanter, eiusmodi Merito
cultum: & innumera exinde, quotidie ca- itaquè
pimus solatia: apertaque habemus argu- eum pro-
menta: & audiri nos, & juvari, à beatis fitetur
illis, Sanctisque mentibus. Experimur, in- Catholica
quam, & gaudemus, immò gloriamur, Ecclesia.
societatem nobis esse Civium æternorum:
nec avelli ab ea morte ipsa. Itaque fidenter
eorum opem imploramus: & vt pro nobis
interveniant: petimus lubentes: & meritò.

Adsis verò, tu imprimis, Regina Cælo- Claudi-
rum, Deipara Virgo: & ex illa tua pleni- tur locus
tudine gratiæ, in nos guttas ejus, vel scin- Oratione
tillas, emitte. Potes certè, quid enim Filius ad Virgi-
omnipotens negaverit, Optimæ Matri? nem San-
Voles etiam: quia Mater es omnium: & ctissimã.
quidem testamento Joanni, & in illo nobis
data. Effice ergo tuis precibus, animas no-
stras: quodammodo Marias: id est, foetas
Deo: vt formetur in illis Christus: & fiat
nobis sicut; tibi, secundum Verbum Dei:
quod in te Caro factum, in nobis, maneat
in æternum.

O

Adeste

Ad Angelos. Adeste deinde vos, beatorum Spirituum Ordines. Et in Spiritum versi, *Ad Caelites.* Deum vobiscum laudemus; orate: & iuvate. Deinde, vos Cœlites, apud Dominum, subvenite laborantibus in via hac, quam emensi feliciter estis. Ut quod infirmitate nostra non valemus, vestro interventu assequamur. Per Christum Dominum Nostrum. Fiat, Fiat.

C A P U T I I I.

*Περί Θεοφιλίας**Sens*

D E A M O R E D E I.

Ultimum Caput de Amore Dei. Tertium libri huius, ultimumquè tandem totius operis Caput, mihi superest explicandum: quod pari cura, studioquè exequar: immò, quia metæ jam proximus, fortèan majori. Postquam enim, de notitiâ, cultuquè Dei dixi; *de Amore* demum eius, restat dicendum: & hic terminus ac finis statuendus: ad quem, non officia tantùm omnia, referuntur: sed tota rationalis natura, propendet. Nam pondus ejus, amor est: *amoris autem terminus, bonum: boni verò fons, imo ipsummet bonum, Deus.*

Ad quem natura rationalis fertur. Ad hunc ergo finem veniendum. Et frustra probus charitarisquè cultor; si non verè pius, id est, Dei amans, sis. Frustra deinde eum noveris; & colas si non ames. Nec potiri ac frui potes; si non appetieris: nec